

Γρηγόρης Αυξεντίου (1928-1957)

Ήρωας του ελληνοκυπριακού αγώνα κατά των Άγγλων δυναστών στη μεγαλόνησο.

Γεννήθηκε στο χωριό Λύση Αμμοχώστου στις 22 Φεβρουαρίου 1928. Με την αποφοίτησή του από το γυμνάσιο μετέβη στην Ελλάδα για να σπουδάσει στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων. Μπήκε τελικά στη Σχολή Εφέδρων Αξιωματικών και παράλληλα μελετούσε για να εγγραφεί στη Φιλοσοφική. Υπηρέτησε στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα ως Ανθυπολοχαγός πεζικού και μετά επέστρεψε στην Κύπρο, όπου εργάστηκε ως οδηγός ταξί.

Στις 20 Ιανουαρίου 1955 έγινε η πρώτη συνάντηση του Αυξεντίου με τον Γεώργιο Διγενή - Γρίβα, που ήταν αρχηγός της Ε.Ο.Κ.Α. (Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών) και μπήκε στον αγώνα κατά των Άγγλων. Την άνοιξη του ίδιου χρόνου συμμετείχε στις επιθέσεις κατά της Ηλεκτρικής Εταιρείας και του Ραδιοφωνικού Σταθμού της Λευκωσίας.

Πολύ γρήγορα διακρίθηκε για τις ηγετικές του ικανότητες και του δόθηκε η θέση του υπαρχηγού της Ε.Ο.Κ.Α, της μεγαλύτερης απελευθερωτικής οργάνωσης στο νησί, με κύριο στόχο την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια της σύντομης αντιστασιακής του δράσης έλαβε τα ψευδώνυμα «Ζήδρος», «Ρήγας», «Αϊάντας», «Άρης», «Μάστρος» και «Ζώτος».

Οι Άγγλοι κατακτητές έκαναν πολλές προσπάθειες για να τον συλλάβουν και τον επικήρυξαν με 5.000 λίρες. Ο Αυξεντίου πάντα τους ξέφευγε και ποτέ δεν έχασε το κουράγιο του. Μια φορά μεταμφιέστηκε σε καλόγερο και κέρασε τους Άγγλους διώκτες του χωρίς να τον αναγνωρίσουν. Στις 10 Ιουνίου του 1955 βρήκε την ευκαιρία να παντρευτεί την αγαπημένη του Βασιλική στο μοναστήρι του Αχειροποιήτου.

Στις 12 Δεκεμβρίου 1955 ο Αυξεντίου και όλη η ιεραρχία της ΕΟΚΑ παγιδεύτηκαν από τους Βρετανούς στο όρος Τρόδος, κοντά στο χωριό Σπήλια. Ο Αυξεντίου, όχι μόνο οδήγησε τους συντρόφους του σε ασφαλές μέρος, αλλά άφησε τους Άγγλους να αλληλοτυροβολούνται και να έχουν πολλά θύματα.

Στα τέλη Φεβρουαρίου 1957 οι αγγλικές δυνάμεις ασφαλείας έλαβαν την πληροφορία από ένα βοσκό ότι ο Αυξεντίου και η ομάδα του κρύβονται σε μια σπηλιά πλησίον της Μονής Μαχαιρά στο όρος Τρόδος. Αμέσως, απόσπασμα από 60 στρατιώτες έφθασε εκεί το απόγευμα της 2ας Μαρτίου. Περικύκλωσε τη σπηλιά και κάλεσε τον Αυξεντίου να παραδοθεί. Ο επικεφαλής του βρετανικού αποσπάσματος, ανθυπολοχαγός Μίντλετον, πλησίασε την είσοδο της σπηλιάς και φώναξε: «Ρίξε τα όπλα σου και παραδώσου, αλλιώς θα επιτεθούμε». Κάποιος απάντησε: «Καλά παραδινόμαστε». Τέσσερις άνδρες βγήκαν έξω, όχι και ο Αυξεντίου. Ο Μίντλετον τον κάλεσε και πάλι να παραδοθεί, αλλά έλαβε την υπερήφανη απάντηση «Μολών λαβέ».

Αμέσως, τέσσερις στρατιώτες όρμησαν μέσα στην σπηλιά. Ο Αυξεντίου τους υποδέχτηκε με καταιγιστικά πυρά. Οι τρεις Βρετανοί οπισθοχώρησαν έντρομοι, ο τέταρτος, ένας δεκανέας, έπεσε νεκρός. Ο Μίντλετον ζήτησε ενισχύσεις, οι οποίες κατέφθασαν αμέσως με ελικόπτερα. Η μάχη συνεχίστηκε για 10 ώρες, χωρίς αποτέλεσμα για τους επιτιθέμενους. Μπροστά στο αλύγιστο θάρρος του Αυξεντίου και αφού χρησιμοποίησαν όλων των ειδών τα όπλα, οι Βρετανοί έρριψαν στη σπηλιά βόμβες πετρελαίου. Τεράστιες φλόγες κάλυψαν το σπήλαιο, για να τυλίξουν σε λίγο το κορμί του Αυξεντίου.

Η μάχη τελείωσε στις 2 το βράδυ της 3ης Μαρτίου 1957. Το πτώμα του ηρωικού πατριώτη βρέθηκε απανθρακωμένο και τάφηκε την επομένη στις Κεντρικές Φυλακές Λευκωσίας, στο χώρο που είναι γνωστός σήμερα ως «Τα Φυλακισμένα Μνήματα». Ο Γρηγόρης Αυξεντίου ήταν μόλις 29 ετών.

Γιάννη Ρίτσου, *Αποχαιρετισμός*, σελ. 77

Το ποίημα «Αποχαιρετισμός» γράφτηκε το **Μάρτη του 1957** όταν η θυσία του Γρηγόρη Αυξεντίου στο κρησφύγετο του Μαχαιρά, που προκάλεσε το θαυμασμό της παγκόσμιας κοινής γνώμης, ήταν νωπή στη μνήμη των Ελλήνων και των λαών.

Αναφέρεται σ' ένα **υποθετικό μονόλογο** του Γρηγόρη Αυξεντίου λίγες μόνο ώρες, ίσως λεπτά, πριν το ολοκαύτωμα του. Το ποίημα παρουσιάζει πολλή εσωτερική και εξωτερική δράση και διατυπώνει αποφθεγματικά μεγάλες αλήθειες. Ο ήρωας που μονολογεί, αποχαιρετά τον κόσμο, τη ζωή, τον τόπο του. **Η θυσία του Αυξεντίου συντελέστηκε στις 3 του Μάρτη 1957.**

Ο ηρωικός θάνατος του Αυξεντίου και η φρικτική συμπεριφορά των Άγγλων συγκλόνισε το πανελλήνιο και τις όπου γης φιλελεύθερες και δημοκρατικές ψυχές.

Ο ήρωας με πολλή ηρεμία και αυτοκυριαρχία – ούτε πως πρόκειται σε λίγο να πεθάνει – **αναπολεί**, σκέφτεται στιγμές και σκηνές της ζωής (του) καθημερινές, απλές αλλά και **φιλοσοφεί σε μεγάλα θέματα** και εξηγεί πώς και γιατί βρέθηκε εκεί στη σπηλιά. Αυτή η απλότητα, η ηρεμία και φυσικότητα, η αναφορά στο θάνατο, στη θυσία, στους αγώνες του ανθρώπου κάνουν τον ήρωα **απλό και καθημερινό**, του αφαιρούν κάθε υπεράνθρωπη ιδιότητα για να μεγαλώσουν ακριβώς την πράξη, τον αγώνα και τη θυσία του, να κάνουν το **κατόρθωμα του υπεράνθρωπο, με παγκόσμια και αιώνια ακτινοβολία και σημασία.**

Πολύ απλά, χωρίς εξάρσεις και μεγαλοστομίες παρουσιάζεται μια από τις μεγαλύτερες πράξεις:

Η συνειδητή απάρνηση της ζωής που είναι η υπερνίκηση του θανάτου για την αξιοπρέπεια της ζωής.

Ο Αυξεντίου δεν είναι τυχαίος ήρωας, είναι ένας συνειδητός αγωνιστής της λευτεριάς. Αυτό διαλαλεί στο έργο του ο ποιητής που το αφιερώνει «Στον ήρωα και άγιο Γρηγόρη Αυξεντίου, στους μεγάλους νεκρούς ποιητές και διδασκάλους του έθνους Διονύσιο Σολωμό, Ανδρέα Κάλβο, Κωστή Παλαμά, Άγγελο Σικελιανό και σ' όλους τους γνωστούς κι άγνωστους μάρτυρες των ελληνικών και παγκόσμιων αγώνων.»

Στο απόσπασμα από τον *Αποχαιρετισμό* διαγράφεται η ανελικτική πορεία του ανθρώπου προς την αποθέωση και η αιτιολογία της θυσίας.

Ξεκινώντας από τις βιολογικές ανάγκες, τον αγώνα επιβίωσης της ανθρώπινης καθημερινής ζωής, το όραμα της ατομικής ευτυχίας, υπερβαίνει την καθημερινή έγνοια (*ατομική ελευθερία*) και ανεβαίνει τα σκαλοπάτια της εξωτερικής και εσωτερικής ελευθερίας, φτάνει στο φυλετικό χρέος της ελευθερίας της πατρίδας (*εθνική ελευθερία*) και προχωρεί στον κοινό αγώνα για ξεσκλάβωμα του κόσμου (*πανανθρώπινη ελευθερία*).

χρέος για τον εαυτό του, χρέος φυλετικό, χρέος οικουμενικό

A. Δομή ποιήματος

Κλιμακωτά μέσω των στροφών βλέπουμε τη μεταμόρφωση του απλού ανθρώπου σε ήρωα-μάρτυρα της ελευθερίας:

1^η στροφή: Η καθημερινή έγνοια για αντιμετώπιση καθαρά βιολογικών αναγκών (τροφή, χρήματα, έρωτας)

- ο απλός άνθρωπος

Ατομική ελευθερία (αποδέσμευση από υλικές ανάγκες)

Φράσεις: δε φτάνει το τραπέζι,
μήτε κάμποσος παράς στην τσέπη
μήτε το ψωμί, μήτε το φιλί

2^η στροφή: Η προσπάθεια, ο αγώνας να ξεσκλαβωθεί η πατρίδα του.

- η απόφασή του να γίνει αντάρτης

Εθνική ελευθερία (αγάπη για την πατρίδα)

Φράση: τραβάει...στο ξεσκλάβωμα της πατρίδας

3^η **στροφή**: Η προσπάθεια, ο αγώνας για ξεσκλάβωμα του κόσμου

- ο θάνατος, ο ήρωας-μάρτυρας

Πανανθρώπινη ελευθερία (αγάπη για τον κόσμο)

Φράση: στο ξεσκλάβωμα του κόσμου...αγάπη για όλο τον κόσμο

B. Σχολιασμός στίχων:

✓ «**Έτσι βρέθηκα σε τούτη τη σπηλιά**»: η αγάπη του για τον κόσμο, ο έρωτας για την πανανθρώπινη, παγκόσμια ελευθερία τον οδήγησαν σ' αυτή τη σπηλιά.

✓ «**το στόμιο της βλέπει ολόισια στον ήλιο**»: το νόημα του αγώνα του πλαταίνει και σκεπάζει όλο τον κόσμο, φτάνει ως τον ουρανό, με τον οποίο το συνδέει το στόμιο της σπηλιάς. Ο άνθρωπος είναι πλασμένος για μεγάλα ιδανικά. Γι' αυτό και ο θάνατος του έχει σημασία γιατί γίνεται σύμβολο στο βωμό των ιδανικών. Ο ήρωας μεταβαίνει από τον αισθητό κόσμο στον υπεραισθητό, στον κόσμο της αιωνιότητας. Οδεύει προς τη φωτεινή δόξα της αθανασίας. Ο ήλιος είναι το σύμβολο της δικαιοσύνης, της ελευθερίας, της ειρήνης, της αγάπης, της ζωής και του πολιτισμού.

* "**οξύμωρο σχήμα**", σχήμα λόγου κατά το οποίο συνδέονται δυο έννοιες, οι οποίες φαινομενικά αποκλείουν η μια την άλλη, ενώ στην πραγματικότητα εκφράζουν κάτι αληθινό, όπως π.χ. δώρο άδωρο, είναι ο ίδιος ο ήλιος που θα τον νιώσω πάλι δροσερό...

